

Durmuş Hocaođlu

Osmanlı: İslâm Dünyasının Babası

Zaman., 26 Ağustos 2002, Pazartesi., s.12 [“Yorum” sayfası]

Durmuş Hocaođlu, *Zaman* Yazıları Sıra No: 22

Atıf:

- Hocaođlu, Durmuş., “Osmanlı: İslâm Dünyasının Babası”., *Zaman.*, 26.08.2002, Pazartesi., s.12

Not:

Resim editör tarafından konmuştur.

ZAMAN

Fikrimce, git-gide daha büyük yoğunluk kazanan Küreselleşme tartışmalarında göz ardı edilen son derece önemli bir husus, Osmanlı'nın tarihte oynamış olduğu son derece mühim rolün ülkemiz aydınları arasında gerektiği ölçüde değerlendirilmemekte olmasıdır. Bâzı müsbet yanları olmakla berâber “bütün dünya bir köy” sloganından “bütün dünya bir çiftlik (koloni)” sloganına dönüşmeye başlayan ve birçok kişi tarafından “yeni kolonyalizm”, “kolonyalizmin metamorfozu” şeklinde isimlendirilen ve zaman-zaman hele İslâm dünyası söz konusu olduğunda gerçek niyetini gizleme konusunda pek o kadar hassas davranmaya lüzum göstermeyecek kadar dahi cür'etkârlaşabilen “saldırgan kürelleşme”, bu pervâsızlığını, karşısındakilerin kendisine karşı diren(ebil)me gücünün çok zayıf olmasından almaktadır ki, bu, açıkça ifâde edilecek olursa, İslâm dünyasının bir Osmanlı'sının olmamasının bir sonucudur.

Çalışmayan bir saatin bile günde en az iki defa gerçek vakti göstermesi gibi, “doğru ve hakikat”, bâzan yanlış ağızlardan da sâdır olabilir. Nitekim, Türk entellektüellerinin (daha doğrusu “Türkiyeli entellektüeller”in) ezici çoğunluğunun “Yeni Dünya Düzeni”nin “Yeni Sezar”larını kızdırmaktan doğan korku ve endîşelerden, veya işbirlikçiliklerden, yâhut

entellektüel yetmezliklerden, veyâhut bizzat kendi tarihi ve gelenekleri ile kavgalı olan entellektüelist komplekslerden ya da bütün bunların bir karmaşasından olsa gerek, lâyıki veçhiyle irdelemekten ve takdîr etmekten uzak durdukları bu çarpıcı hakîkat, 11 Eylül'den sonra Usâme bin Lâdin'in ağzından sâdır oldu. İsimli, şöhretli, markalı entellektüeller tarafından değil de kimin adamı olduğu hâla meçhûl bulunan; kimine göre bir halk kahramanı, kimine göre de azılı bir terörist, ancak İslâm dünyasının başına belâlar açtığı kesin olan bir kişi tarafından dile getirilen bu hakîkat, meâlen, **“İslam dünyasının seksen yıldır babasız kaldığı”** şeklinde idi. Söz konusu bu seksen yılı geriye götürünce karşımıza çıkan tarih, Osmanlı'nın yıkılışı olmaktadır. Elhak, ne kadar doğru! Veleve ki bunu söyleyen, bütün mel'aneleri şahsında cem' etmiş, bin Lâdin'den bin kere daha beter birisi olsa dahi, hakîkat, hakîkattir.

Osmanlı'nın ilimde ve tefekkürde, İslam dünyasına, klasik dönem ayarında katkıda bulunmadığı söylenebilir ve bunun belirli bir doğruluk payı da vardır; Eski Yunan'a nisbetle Roma'nın durumu ne ise klasik dönem İslâm dünyasına nisbetle durumu da aynı olan Osmanlı'nın asıl ve yeri doldurulamaz başarıları, dünya siyâsetinde ve tarihin akışında oynadığı büyük rolde aranmalıdır.

Öncelikle, Osmanlı'nın ne kadar kötü bir mîras devraldığı hiç gözardı edilmemelidir. O, barbar Moğol akınlarının Türk ve İslâm dünyasını tahrip eden büyük yıkım hareketinden kısa sayılabilecek bir müddet sonra tarih sahnesine çıktığında, ne yazık ki, bir mâmûreyi değil bir harâbeyi devir ve teslîm almıştı. Orta-Asya'dan Mısır hudûduna varıncaya kadar bir enkaza dönüştürülen İslam dünyası, bu ağır darbeyi hiçbir zaman tam olarak telâfi edememiş ve eski günlerin ihtişamını geri getirememiştir. Yâni, Osmanlı, parlak bir medeniyet teslîm alıp da söndürmüş değildi; onüçüncü yüzyıl sonları ve onbeşinci yüzyıl başlarının, İslâm düşüncesinin ihtişamlı döneminin büyük bir ölçüde kapandığı; hemen-her alanda tefekkür devlerinin neslinin tükenmeye yüz tuttuğu bir devir olduğunu ve bunun yanında, Osmanlı'nın devir ve teslîm aldığı Selçuklu siyâsî mîrâsının param-parça ve fetrete boğulmuş bir Anadolu'dan başka bir şey olmadığını da asla ve kat'a unutmamalıyız. Bütün bunlara ilâveten, bir asır sonra, Moğollar kadar olmasa da Timur'un vermiş olduğu zarar da göz önünde tutulacak olursa Osmanlı'nın hangi şartlar altında bulunduğu daha iyi takdîr edilebilir. Ancak, bütün bunlara rağmen, Nâmık Kemâl'in hârikulâde tesbîtiyle “bir aşîretten çıkarılmış cihangirâne bir devlet” olan Osmanlı, bu geniş coğrafyada adetâ akıllara durgunluk verecek derecede ihtişamlı bir destan yazmaya muvaffak olabilmıştır ki bir daha tekrarlanması muhâl olan bu destanın en dikkat çekici yanlarından birisi, hattâ birçok bakımlardan birincisi, Batı kolonyalizmine karşı vermiş olduğu fevkalâde şerefli mücâdeledir. Osmanlı'nın bu konudaki en büyük başarısı, hiç şüphesiz, Selçuklu'dan devralmış olduğu “İslâmın Batı'ya doğru yürüyüşünü” çok daha büyük çapta olmak üzere devam ettirmesidir ki, bunun, tarihin tersinden okunması durumunda, “Batı'nın Doğu'ya doğru yürüyüşünün ve İslâm dünyasını kolonize etmesinin önlenmesi” olarak değerlendirilebileceği âşikârdır.

Osmanlı, tarih sahnesine çıktığı ilk yıllardan îtibâren sürekli olarak ve tek başına, hiçbir Türk ve İslâm ülkesinden yardım görmeden — ve hattâ tam aksine, bu dünyanın içinden, İran başta olmak üzere şiddetli engeller, arkadan vurmalar ve düşmanlıklarla karşılaşmış olmasına rağmen — Batı'yı daraltmış ve zirvede olduğu dönemde ise O'nu kendi kıt'asının içine adetâ hapsetmiştir.

Osmanlı'nın anti-kolonyalizm mücâdeleri “cephe” olarak adlandırabileceğimiz şu altı geniş havzada asırlarca sürmüştür: Anadolu, Balkanlar, Doğu Avrupa, Doğu Akdeniz, Güney Akdeniz / Kuzey Afrika, Güney Asya

Burada bilhassa Anadolu en başta gelen stratejik bir önemi haiz bulunmaktadır. Bu noktada dikkatlerin çekilmesi gereken önemli bir husus, çok eski çağlardan beri Batı ile Doğu arasında Perslerle başlayan hâkimiyet mücâdelesinin seyridir. Darius'un Batı fütûhatının rövanşının İskender eliyle alınmasından sonra bütün tarih boyunca, özellikle Anadolu coğrafyası üzerinden, bâzan sıcak bâzan soğuk şekilde de olsa, Doğu-Batı çatışmaları günümüze karar hiç dinmeden bitmeyen bir kan dâvâsı şeklinde gelmiştir. Bu Doğu-Batı hâkimiyeti çekişmesinde Selçuklu'nun Anadolu fütûhatı tarihî bir dönüm noktası teşkil etmiş, sonra Haçlı Seferleri ile dengelenmiş ve hattâ bir miktar geriletilmişti. Moğollardan sonra Seçuklu'nun dağılmasıyla ortaya çıkan Beylikler Fetretî Dönemi'nden sonra şâyet Osmanlı'nın yükselişi olmamış olsaydı, Anadolu'nun Endülüs'ten çok daha önce “endülüsleştirileceği”ne ve akabinde vuku bulacak gelişmelerin, bütün İslâm dünyası üzerinde diplere kadar inen çok sarsıcı bir yıkıma yol açabileceğine muhakkak nazarıyla bakabiliriz.

Fakat Osmanlı'nın “gazâ ve cihad” olarak özetlenen bu başarılı anti-kolonyalist mücâdelesini sâdece Anadolu ve Balkanlar ile sınırlı kalmamış, Batı'nın Doğu Avrupa'ya yayılmasına da uzunca bir müddet engel olabilmıştır. Bunun yanında, bütün Doğu Akdeniz'i kuşatan Osmanlı hâkimiyeti Haçlı Seferleri'nin ana hedefi olan bu coğrafyayı tâ geçen asrın başlarına kadar Batı'ya karşı korumuş ve bir barış ülkesine döndürmüştür. “Müslümanların Babası” Osmanlı'nın ölümünün nelere yol açtığı, en fazla, o günden bu yana huzur denen şeye hasret kalan, bir kan ve ateş diyârına dönen bu bölgeden anlaşılabilir.

Endülüs'ün düşmesine mâni' olamamakla berâber, Afrika'nın kuzeyinde uzun süreli bir hâkimiyet te'sîs eden Osmanlı, 1492'de Granada'nın düşüşü ile sekiz asrı bulan İslâm egemenliğinin nihâyete ermesinden sonra, İspanya ve Portekiz'in önünde açık hedef olarak duran bu İslâm coğrafyasının da Endülüs'ün âkıbetine uğramasına kesin sûrette engel olmuştur.

Buraya kadar saydığımız bölgeler kadar başarılı olamasa da, Güney Asya'da da anti-empyralist ve anti-kolonyalist mücâdelesini devam ettiren Osmanlı'nın, bu geniş coğrafyanın sömürgeleştirilmesini belirli bir ölçekte geciktirmeye muvaffak olduğu da kabûl edilmelidir.

Evet: Müslümanların Babası (evlâtlarının da katkı ve yardımlarıyla) çoktan öldü; artık, İslâm Dünyası — tam ve kâmil mânâda böyle bir dünyanın mevcut olup-olmadığı da çok tartışmalı olmakla berâber sâdece umûmî bir teâmüle riâyet ederek bu terimi kullanıyorum — seksen seneden beridir adetâ yetim bir çocuk: İçine düşmüş olduğu büyükçe bir çukurun içinde debelenip duruyor ve albenili şık ambalajlar içerisinde sunulan ve yerli işbirlikçilerin desteğiyle pazarlanan Yeni Kolonyalizm'in açık hedefi halinde bulunuyor.

